

The Art of a Kullah – Halachik Decision Making in Trying Times

I. Introduction

1) Letter to Baltimore Community

Our Pesach will still be beautiful in the eyes of Hashem, just in a different way,

Respectfully,

יהונתן אריה זיידמן

2) With Might and Strength – Rav Shlomo Goren p. 128-9

For example, dishes are not usually *kashered* for Pesah, but in the army we had no choice but to *kasher* them. We had no dishes for Pesah, and certainly not enough to last for the entire holiday, so I had to teach the students how to *kasher* dishes for Pesah. I taught them how to use gasoline or rubbing alcohol to *kasher* utensils that under normal circumstances had to be *kashered* through fire until they turned white-hot. We had to resort to using gasoline because we did not have wood or the other equipment we needed. We also could not wait the usual two days between using utensils and *kashering* them, because they were in use all the time, and we had to be able to *kasher* them and use them immediately for cooking kosher-for-Pesah foods.

I issued a halachik ruling permitting the soldiers to eat matza on the day before Pesah, and this is still the practice today in the army, despite the rabbinic prohibition. There was no other alternative – if we did not allow the soldiers to eat matza on the day before Pesah, they would have nothing to eat at all, or there would be no time to *kasher* all the pots, pans, and utensils on the day before the fourteenth of Nisan.

In any event, all those problems were just starting to arise – for the first time in Jewish history, after two thousand years – in the midst of the turbulence of war, with Jerusalem under constant threat of artillery fire.

Another major challenge we had to overcome was the serious shortage of matzot for the army. Jerusalem was under siege, and the military governor, Dov Yosef, who later went on to become a cabinet minister, had decided to allocate the matzot in Jerusalem to civilians, especially families with children, rather than to the army. As a result, he and I argued vehemently, and this is exactly what happened:

for the Palmah, and said that they could eat *hametz* – specifically the biscuits that the British had left behind; he preferred to give the matzot to Jerusalem's civilian population, to the Sephardic ethnic groups who observed Jewish tradition, and to the *haredim*. I totally disagreed with his decision and objected vociferously. I could not consent to a situation in which, after two thousand years of our not having an army, we were finally coming to liberate Jerusalem on Pesah, the festival of our freedom, and we were going to feed our soldiers *hametz* on Pesah. To me, liberating Jerusalem while eating *hametz* was completely antithetical. I was outraged and told Dov Yosef in no uncertain terms that I completely disagreed with his opinion. He retorted that he was responsible for the city and as such, he had the authority to make such decisions.

There was only one matza factory in Jerusalem, and it had about 2,200 pounds of matzot left, which Dov Yosef had designated for distribution to the civilian population during *Hol HaMoed*. I told him that I wanted those matzot for the Palmah and the other soldiers in the city. He was completely opposed to my idea and our argument escalated into a shouting match that ended without a resolution, and I finally took matters into my own hands.

II. Time for Extra Research

Nefesh HaRav p. 12 (3)

שיפת הכללים

רבנו הזכיר פעם בדרשה, ש"היסטוריון" אחד כתב בספרו, שמפני שבתקופת התנאים לא היה מספיק עצים בארץ ישראל לבנות סוכות שלמות, לפיכך נטו התנאים לחפש אחר קולות ולומר דסגי בשתי דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, וכן לומר דין לבוד, וגוד אסיק וגוד אחית, וכדו'. ואמר רבנו שאינו חושב שזה גופא מהוה אפיקורסות" לומר שבגלל חוסר העצים נטו להקל בדבר, כי אולי כן היה המעשה, שהיה אז שעת הדחק, והוכרחו לחפש אחר איזו קולות, ושזה היה מה שהניעם להתנאים להקל בענין. אבל סוף כל סוף אין "עובדה היסטורית" זו מועילה לנו כלום להגדיר ולתת לנו את הנוסחה ("פארמולע" בלע"ז) של אלו ההלכות של גוד ולבוד וכיו. ומשל למהדי"ד, למה שאירע בימינו, שבאמצע מלחמת העולם השני חששה מלכות אמריקא פן יקדימו המדענים הגרמנים ימ"ש לפתח את הסודות של

III. The Case of Hefsed Meruba

4) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ס עמוד א

תניא, נחום איש גליא אומר: צינור שעלו בו קשקשין, ממעכן ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש. מאי טעמא? מתקן כלאחר יד הוא, ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן.

5) שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צט סעיף א

א] א' < התיכת נבלה שיש בה בשר ועצמות שנפלה לקדירת היתר, עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור, ואצ"ל שעצמות ההיתר מצטרפין עם ההיתר, אבל המוח שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור. וגוף הקדירה אינה מצטרפת, לא עם האיסור ולא עם ההיתר. הגה: ויש מחמירים שלא לצרף עצמות האיסור עם ההיתר לבטל (הגהה אחת בש"ד בשם א"י) ובמקום הפסד יש לסמוך אמקוילין ומתירין, כי כן עיקר.

או משום סייג וגדר :
ב שני ת"ח שחלוקים זה עם זה בטומאה וטערה או באיסור וסיחור
 אם הוא דבר תורה הלך אחר המחמיר אשילו הוא קטן ממנו
 בחכמה ובמניין פירוש שאין לו כל כך תלמודים כמו חבירו. ואם
 הקטן הוא התלמיד אין הלכה כתלמיד במקום הרב אף על פי שהוא
 מחמיר באיסור תורה ואם נחמס התלמיד כרבו שזה הוא לו. ואם
 הוא דבר דרבנן אם שניהם שוים שלא נודע איזה מהן גדול הלך אחר
 המיקל ואם אחד מהן גדול בחכמה או במנין והוא מיקל אשילו עשו
 מעשה להחמיר כדברי הקטן מהדריגין עובדא ואם הגדול מחמיר
 סומכין על הקטן בשעת הדחק. ואם אחד מהן גדול בחכמה והשני
 במנין דהיינו שיש לו תלמידים הרבה אשילו אינם אומרים דעתם
 וכ"ש אם רוב התלמידים אומרים כמותו נקרא זה שגדול במנין גדול
 נגד חבירו. ואם אחד מהם גדול בשנים לא נקרא גדול בשביל זה
 וכן סומכים על התלמיד במקום הרב באיסור דרבנן אם הוא שעת
 הדחק וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים אם עשה כמחיד להחמיר
 מהדריגין עובדא ואם הרבים מחמירים סומכים על היחיד באיסור
 דרבנן ושעת הדחק :
ג ושעת הדחק היינו דוקא במקום הפסד מרובה או בהפסד מועט
 לפני בדבר חשוב או לעשיר לכבוד שעת ויום טוב או לכבוד אורחים,
 ובכל האסורים חוץ מין נכד אם יכול למכרו לעבוד כוכבים ואין
 הפסד מרובה לא מוקרי הפסד מרובה אף על פי שמפסיד כל
 הריגת כיון שאין מפסיד בקרן :
 וכל זה שכתבו היינו בהם אבל אם המלא לפעמים עוד נד

7) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ל עמוד א

אמר רב: קדירות בפסח ישברו. ואמאי? לשהינהו אחר הפסח, וליעבד בהו שלא במינן!
 גזירה דילמא אתו למיעבד בהו במינו. ושמואל אמר: לא ישברו, אבל משהי להו לאחר זמנו,
 ועביד בהו בין במינו בין שלא במינו. ואזדא שמואל לטעמיה, דאמר שמואל להנהו דמזבני
 כנדי: אשוו זביני אכנדיכי, ואי לא - דרשינא לכו כרבי שמעון. - ולידרוש להו, דהא שמואל
 כרבי שמעון סבירא ליה! - אתריה דרב הוה.

Rab said: Pots must be broken on Passover. Why so? Let them be kept until after
 Passover and used with a different kind? — Lest he come to use it with its own kind.
 But Samuel maintained: They need not be broken, but can be kept until after its
 period and [then] used with their own kind or with a different kind. Now Samuel is
 consistent with his view. For Samuel said to the hardware merchants: Charge all
 equitable price for your pots, for if not I will publicly lecture [that the law is] in
 accordance with R. Simeon. Then let him lecture [thus] to them [in any case], seeing
 that Samuel holds as R. Simeon? — It was Rab's town.

8) Birchas Avraham

אתריה דרב הוה. ל"ב, דמנמיס הם במקום רב אסור
 לבורות נגדו, הא גם אם מייקרים הקדרות כולד
 יכול לפסוק נגד רב, ואם מותר לבורות הא לריך להחיר
 לכתחילה. ואולי ר"ל מפני כבודו של רב אין לבורות היתר,
 ובאופן שריכוס למוט היוקר, אמדינן לדעתיה דמוחל על
 כבודו.
 ולכאור ל"ע ממה שמבאר ברין צפרק מקום שנהגו (ג"א
 ע"א) דגם בצפסקי הלכה ק"ל דתולה צמנהג
 המקום, ואסור להקל במקום שנהגו להחמיר, ע"ש שמוכח כן
 מגמ', ועי' מש"כ שם ד"ה א"י. ולכאור באחרת דרב נהגו
 באיסור עפ"י רב, ושזב אהב רשאי להחיר. ואין לומר דלא
 שפית, ול"ש מנהג צזה, דהא חזינן דתולה צזה יוקר השוק,
 ועי"ז שאינם עליהם להחיר קדירות של חמץ, צא למוטע
 היוקר, הרי צע"כ דמלוי הוא. ול"ש. ואולי י"ל דגם שם היו
 חולקין על רב, וכל אחד מורה כדעתו, אלא ששמואל חשש
 לכבודו ולא רצה לבורות נגדו, ואכתי ל"ע.

IV. Clash of Values

9) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נב עמוד ב

מתני'. לא כתב לה בנין דכרין דיהוו ליכי מינאי, אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון
 דעם אהוהון - חייב, שהוא תנאי ב"ד.
 גמ'. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה התקינו כתובת בנין דכרין? כדי
 שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו כבנו. ומי איכא מידי, דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא
 תירות, ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא? הא נמי דאורייתא הוא, דכתיב: בקחו נשים
 והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים, בשלמא בנים בידיה
 קיימי, אלא בנתיה מי קיימן בידיה? הא קא משמע לן, דנלבשה וניכסה וניתיב לה מידי, כי
 היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה.

MISHNAH. [A HUSBAND WHO] DID NOT GIVE HIS WIFE IN WRITING
 [THE FOLLOWING UNDERTAKING:] 'THE MALE CHILDREN THAT
 WILL BE BORN FROM OUR MARRIAGE SHALL INHERIT THE MONEY OF THY KETHUBAH IN ADDITION TO THEIR
 SHARES WITH THEIR BROTHERS', IS NEVERTHELESS LIABLE, BECAUSE [THIS CLAUSE] IS A CONDITION LAID
 DOWN BY BETH DIN.

R. Johanan stated in the name of R. Simeon b. Yohai: Why was the kethubah for MALE CHILDREN instituted? In order that any
 man might thereby be encouraged to give to his daughter as much as to his son. But is such a regulation found anywhere else? Seeing
 that the All-Merciful ordained that a son shall be heir; a daughter shall not', would the Rabbis proceed to make a provision whereby a
 daughter shall be the heir? — This also has Scriptural sanction, for it is written, Take ye wives, and beget sons and daughters,' and
 take wives far your sans, and give your daughters to husbands; [now the advice to take wives for one's] sons is quite intelligible
 [since such marriages are] within a father's power but [as to the giving of] one's daughters [the difficulty arises:] Is [such giving]
 within his power? [Consequently it must be] this that we were taught: That a father must provide for his daughter clothing and
 covering and must also give her a dowry so that people may be anxious to woo her and so proceed to marry her.

10) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד א

התקינן שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, שנאמר: בוהנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים: ה' עמכם, ויאמרו לו: יברכך ה'; ואומר: גה' עמך
 גבור החיל; ואומר: דאל תבוז כי זקנה אמך; ואומר: העת לעשות לה' הפרו תורתך. רבי נתן אומר: הפרו תורתך משום עת לעשות לה'.

רש"י - שיהא אדם שואל לשלום חבירו בשם - בשמו של הקדוש ברוך הוא, ולא אמרינן מזלזל הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הבריות להוציא
 שם שמים עליו, ולמדו מבעז שאמר ה' עמכם, ומן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל.

11) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קכב עמוד ב

מר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר: בוכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. הדרן עלך האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות.

12) מהרש"א חידושי אגדות מסכת יבמות דף קכא עמוד ב

נראה דודאי בארבע מקומות אלו יש טעם בדבר דמסיים בהך אגדה ובמקומו של כ"א יתפרש ונראה הטעם דהכא בהך מימרא לפי שיש במסכת זו דברים תמוהים לכאורה כאילו עוקרים דבר מן התורה דבפרק האשה פריך וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בכמה דברים ומשני לה והתוס' שם בר"פ גבי עיגונא הקילו בה רבנן כתבו ואין זה עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כו' ע"ש והוא דחוק גם בשמעתיך היאך הקילו בא"א לעקור דבר מן התורה דהא מן התורה בעי דרישה וחקירה גם בפ"ק דאמרי' הנך צרות דבית שמאי לבית הלל היכי ניעבד ליחלצו נמאסן אגוברייהו וכ"ת לימאסן דרכיה דרכי נועם גו' וכן בס"פ יש מותרות ולא נעשה מתים כחיים מק"ו כו' ת"ל דרכיה גו' והוא תמוה לכאורה וכי משום דלא נימאסן נימא דפטורה מחליצה ואין זה אלא דברי קבלה דרכיה דרכי נועם גו' שאם תמאס בעיניו יתן לה גט. ולזה סיים במסכת זו בדרש הזה ת"ח מרבים שלום בעולם שנא' וכל בניך למודי גו' ור"ל דאין זו עקירה מן התורה אבל דברים אלו נוגעים במדת השלום כמ"ש פ' נערה וראה בנים לבניך שלום על ישראל דלא אתיא לידי חליצה ויבום דזה מביא קטטה דשמא הוא לא יחלוץ והיא לא תחפוץ בו ותבא לידי עיגון ואין זה שלום כמ"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא שלום וכן להיפך ועוד כמו ששינינו בפרקין בב' יבמות לזו אין בנים ולזו יש בנים זו שיש לה בנים מותרת והיינו דביש בנים לבניך איכא לה שלום שתינשא לשוק משא"כ באין לה בנים וכן הרבה:

V. The Other Side of the Scale

13) רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ג

כל מי שניחם על המצות שעשה ותהה על הזכיות ואמר בלבו ומה הועלתי בעשייתן הלואי לא עשיתי אותן הרי זה איבד את כולן ואין מזכירים לו שום זכות בעולם שנאמר וצדקת הצדיק לא תצילנו ביום רשעו אין זה אלא בתוהה על הראשונות, וכשם ששוקלין זכיות אדם ועונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכיותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם א לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה.

Just as a person's merits and sins are weighed at the time of his death, so, too, the sins of every inhabitant of the world together with his merits are weighed on the festival of Rosh HaShanah. If one is found righteous, his [verdict] is sealed for life. If one is found wicked, his [verdict] is sealed for death. A Beinoni's verdict remains tentative until Yom Kippur. If he repents, his [verdict] is sealed for life. If not, his [verdict] is sealed for death.

14) רמב"ם הלכות תעניות פרק א

הלכה א - מצות * עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר +במדבר י'+ על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו. הלכה ב - ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב +ירמיהו ה'+ עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. הלכה ג - אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה +ויקרא כ"ו'+ והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאבאי עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי.

Conversely, should the people fail to cry out [to God] and sound the trumpets, and instead say, "What has happened to us is merely a natural phenomenon and this difficulty is merely a chance occurrence," this is a cruel conception of things, which causes them to remain attached to their wicked deeds. Thus, this time of distress will lead to further distresses.

This is implied by the Torah's statement [[Leviticus 26:27-28](#)]: "If you remain indifferent to Me, I will be indifferent to you with a vengeance." The implication of the verse is: When I bring difficulties upon you so that you shall repent and you say it is a chance occurrence, I will add to your [punishment] an expression of vengeance for that indifference [to Divine Providence].